

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יתרו

(חלק טז — שיחה ה)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

יתרו ה

שייכות ביניהם; ובפרט בנידון דידן, כאשר שתי הדרשות באות בהמשך אחד –

ואם כן, מהי השייכות בין המאמר הראשון במכילתא (על-דבר כל הענינים ש„נאמרו בדיבור אחד“) ובין המאמר „זכור מלפניו ושומר מלאחריו מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש כו“?

ב. ויובן בהקדים הביאור בדרשת המכילתא „זכור מלפניו ושומר מלאחריו כו“: מזה שבמכילתא נלמד הדין „מוסיפין מחול על הקודש“ מהפסוק „זכור את יום השבת גו“ משמע, שזהו דין (בעיקר) בשבת – וצריך להבין: הלא הדין „מוסיפין מחול על הקודש“ נהוג בשוה גם ביום הכפורים וביום-טוב, ובלשון הברייתא בגמרא⁹ „כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש“¹⁰.

ואין לומר שלימוד זה אינו אלא אסמכתא בעלמא מהכתוב¹¹, כי דרשה

א. על הפסוק¹ „זכור את יום השבת לקדשו“ איתא במכילתא²: זכור ושומר שניהם נאמרו בדיבור אחד, מחלליה מות יומת³ וביום השבת שני כבשים⁴ שניהם נאמרו בדיבור אחד, ערות אשת אחיך⁵ יבמה יבוא עליה⁶ שניהם נאמרו בדיבור אחד⁷, לא תלבש שעטנז וגדילים תעשה לך⁸ שניהם נאמרו בדיבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן שנאמר וכו’.

ולהלן ממשיך במכילתא: זכור ושומר זכור מלפניו ושומר מלאחריו מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש משל לזאב שהוא טורף⁸ מלפניו ומלאחריו.

וצריך להבין: ידוע שכל הפירושים שבאותה תיבה או באותו ענין יש

(1) פרשתנו כ, ח.

(2) הובא בפרש"י עה"פ (בשינוי סדר). וכ"ה בספרי תצא כב, יב (ומוסיף עוד ענין שבדיבור אחד נאמרו). ירושלמי נדרים פ"ג ה"ב (ומוסיף עוד ב' ענינים). שבועות פ"ג ה"ח (כנ"ל בנדרים. וליתא „זכור ושומר בדיבור אחד“). וראה שמו"ר פכ"ח, ד.

(3) תשא לא, יד.

(4) פינחס כח, ט.

(5) אחרי יח, טו.

(6) תצא כה, ה.

(7) בשמו"ר שם, וכן דבור זכור את יום השבת לקדשו. ואומר וביום השבת שני כבשים בני שנה. דבור ערות אשת אחיך לא תגלה כי ישבו אחים יחדיו. וכולן אמרן בבת אחת.

(8) תצא כב, יא"יב.

(8*) וכ"ה גם ביל"ש עה"פ. וי"ג „טורד“ (ראה מכילתא הוצאת הארואוטיץ. וראה שם עוד גירסא „לאב שהי' טרוד“).

(9) ר"ה ט, א. יומא פא, ב. תו"כ אמור כג, כז.

(10) כ"ה ביומא שם. (וראה דק"ס שם). ובשו"ע אדה"ז סרס"א ס"ד. ובר"ה שם: כל מקום שיש בו שבות מוסיפין כו' (אבל בתוד"ה כל נעתק „שנאמר“ – כבימא שם. וכ"ה בר"ח ודק"ס שם). בתו"כ שם (ועד"ל ברי"ף ורא"ש פ"ח ס"ח) יומא שם ובשו"ע אדה"ז ר"ס תרח): כל שביתה שאתה שובת אתה מוסיף לה בין מלפני בין מלאחרי.

וראה לקמן הערה 37.

(11) או שיל"ל (למעט הפלוגתא עם הש"ס –

ראה בפנים ס"ג) שבנוגע ליו"ט ס"ל להמכילתא שלימוד הש"ס הוא אסמכתא בעלמא

– וג"ז דוחק גדול, כי עפ"ז צ"ל להלימוד

היא (שבאה בתוך הדרשות הנ"ל) היא אסמכתא בעלמא.

ג. לכאורה היה אפשר לומר, שבאמת נחלקו בזה המכילתא והברייתא, והמכילתא לא סבירא ליה¹⁵ ש"כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש".

אבל כיון שכלל הוא דאפוישי פלוגתא לא מפשינן¹⁶, לא מסתבר לחדש שהמכילתא חולקת על הברייתא בנוגע לדין – אם דין התוספת הוא רק בשבת או גם ביום טוב ויום הכפורים¹⁷ – אלא יש לומר שהחילוק ביניהם הוא רק במשמעות דורשין: לפי הברייתא דין תוספת בשבת ודין זה ביו"ט וביוה"כ מכתוב אחד נלמדו; משא"כ לפי המכילתא יש בתוספת שבת חידוש שאינו ביוה"כ ויו"ט¹⁸, וחידוש זה

זו במכילתא מובאת בין דרשות אחרות שאינן אסמכתא, אלא למדין מהן דינים מן התורה –

[מזה ש"זכור ושמור שניהם נאמרו כדיבור אחד" למדין¹¹ שנשים חייבות בקידוש היום דבר תורה (לפי שכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה); מזה ש"מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים כו', ערות אשת אחיך יבמה יבוא עליה כו', לא תלבש שעטניו גדילים תעשה לך – כדיבור אחד נאמרו" למדין: הקרבת תמיד בשבת, יבום, וכלאים בציצית¹²; וכן בנוגע לדרשה שלאחרי זה (במכילתא) – "תהא זוכרו באחד בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת" (– כדעת שמאי¹³), ולאחרי זה דרשת ר' יצחק "לא תהא מונה כדרך שאחרים מונין אלא תהא מונה לשם שבת" – הנה דין זה שזכירת השבת צריכה להיות (לא רק ביום השבת, אלא) גם בכל ימי השבוע הוא (לדעת הרמב"ן) מצות עשה מן התורה¹⁴],

ואם כן דוחק גדול לומר שהדרשה "זכור מלפניו ושמור מלאחריו כו"

15) כ"כ במרכבת המשנה למכילתא: האי תנא ס"ל כו' ישמעאל פ"ק דשביעית דס"ל מה חריש רשות וכו' וס"ל כו' חייא מדיפתי פ"ק דר"ה דף ט' דמוקי ועניתם את נפשתיכם (שממנו למדין בגמ' שם הדין דתוס' יוה"כ שבת ויו"ט) לאוכל ושותה בתשיעי.

16) ובפרט שבנוגע ליוה"כ כו"ע מודי "דתוס' יוה"כ מדאורייתא" – שבת קמח, ב. ביצה ל, א (ראה תוד"ה ור"ע ר"ה שם).

17) אף שבלאה"כ צריך לומר שתרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל – דהרי בר"ה שם אי דרבי ישמעאל נפקא לי' דמוסיפין מחול על הקודש ביוה"כ שבת ויו"ט מדתנאי ועניתם (הנאמר ביוה"כ פ), והרי (גם) המכילתא הוא דרבי ישמעאל – מ"מ, דיו לומר שתרי תנאי פליגי (רק) בנוגע למקור הלימוד, אבל לא בנוגע לעצם הדין.

18) ואין לומר שלהמכילתא ילפינן תוס' ביוה"כ פ' ויו"ט (מזכור ושמור הנאמר ב)שבת – כמו לר"ע (ר"ה שם) דלדעת התוס' (שם ד"ה ור"ע) ועוד, יליף כולהו (שבת יו"ט ויוה"כ פ) משביעית – כי בשלמא לר"ע שיליף תוס'

בש"ס בנוגע לתוספת שבת הובא דרך גררא, כי הוא מדאורייתא (אלא שנלמד מזכור ושמור כו'). כן דוחק גדול לומר דלהמכילתא כל הלימוד בש"ס (גם בנוגע ליוה"כ פ) הוא אסמכתא בעלמא. וראה לקמן בפנים ס"ז.

* 11) שבועות כ, ב.

12) ראה מפרשי המכילתא וירושלמי שם – הובאו לקמן בפנים סעיף ח' ובהערה 38.

13) ביצה טז, א. הובא בפרש"י פרשתנו שם. וראה בארוכה רמב"ן עה"פ. ובמפרשי רש"י שו"ע אדה"ז או"ח סי' רמב ס"י.

14) ראה רמב"ן עה"פ. שו"ע אדה"ז ס"ס ס"ד. וראה מרכבת המשנה למכילתא.

ד. ההסברה בזה: דין „מוסיפין מחול על הקודש“ אפשר לפרש בשלשה אופנים²¹:

(א) מצוה על האדם לקבל על עצמו תוספת לשבת, שלא לעשות אז מלאכה; אבל אם עבר על הציווי ולא קיבל עליו תוספת, הרי הוא מותר בעשיית מלאכה עד לתחילת זמן השבת (בין השמשות).

(ב) אפילו כשהאדם אינו מקבל על עצמו תוספת שבת, חל עליו האיסור של מלאכת שבת (בזמן התוספת) בעל כרחו; והיינו, שהותרה אסרה לעשות מלאכה משך זמן (מסוים²²) קודם השבת²³.

והצד השה בשני האופנים הוא, ששניהם חיוב גברא, אלא שבזה גופא יש מקום לשני אופנים: (א) האיסור על הגברא הוא מצד קבלתו; (ב) האיסור חל עליו אפילו כשאינו מקבל.

ואופן שלישי:

(ג) ההוספה מחול על הקודש באה מהשבת עצמה, ובסגנון הידוע: „חפצא“ של שבת מוסיף מלפניו ומלאחוריו; קדושת השבת מתפשטת

למדין מהכתוב „זכור את יום השבת לקדשו“ [משא"כ הברייתא לא סבירא ליה שבשבת יש חידוש מיוחד¹⁹, והדבר נובע מכך שלהברייתא למדין דין זה בשבת מיוה"כ].

ויש לומר, שחידוש זה בתוספת שבת נרמז במכילתא ב„משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחוריו“ – דלכאורה אינו מובן (כמו שהקשו מפרשים^{19*}): מה מוסיף המשל בהבנת ענין „מוסיפין מחול על הקודש“²⁰? – וכדלקמן.

שביעית מהלשון „תשבות“, אפשר לגמור מיני גם בנוגע לשבת ויוה"כ כו' שגם בהם נאמר שביתה. ועוד: שבת ויוה"כ כו' חמורים משביעית שהיא רק בלאו.

משא"כ בהמכילתא שילפינן תוספת מזכור ושמור, אינו שייך לכאורה ליוה"כ ויו"ט. ועוד: שבת חמורה מהם שהיא בסקילה.

(19) ופליג אמכילתא, כהלשון „שבתות מניין“.

*19) ראה זית רענן ליל"ש: לא ידעתי למה משל אותו לזאב. ועוד (נקבצו בתו"ש חט"ו מילואים ס"ג).

(20) במנורת המאור לר"י אלנקאוה (פרק ח'): וגרסי' במכילתא זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מאחוריו משל למה הדבר דומה, לארי' שהי' בשדה, וכל בני אדם מתפתדין ממנו ונשמרים ממנו מלפניו ומלאחוריו. ומה אם הארי שאינו ממת כו', בני אדם נזהרין מלפניו ומאחוריו, שבת כו' (ועד"ז הוא במדרש הגדול תשא לא, טז, ושם, משל לארי שהוא עורר מלפניו ומאחוריו ומה אם הארי כו'). ומביא (וכן במדה"ג) עוד משלים, למי שהוא שומר את הפרדס כו' אם משמר מבחוץ הרי זה משתמר כו', ויש אומ' מה החרב הזו אין שמירתה אלא כו' אף שבתות ויו"ט אין שמירתן אלא בחול שהוא מוסיף עליהם. רי"א ומה אם הלויים כו' צריכים מגרש כו' חוצה להם כו' ק"ו לשבתות ויו"ט שצריכים מגרש כו'.

אבל מובן שהיא גירסא (תוכן וענין?) אחר. וראה לקמן הערה *24.

(21) בב' אופנים דלקמן – ראה ס' תוספת שבת סרס"א סק"ג. ביאור הרי"פ פערלא עשה לד (קצט, ג ואילך). וש"נ (ולדעתו רוב הראשונים ס"ל דצריך לקבל ע"ע התוספת). שו"ת חלקת יואב או"ח ס' ל'.

(22) ראה תוד"ה ור"ע ר"ה שם. תוס' ור"ן ביצה ל, א. ועוד. וראה דרכי משה סרס"א. שד"ח כללים מע' תיו כלל נד. ובהמצויין בהערה הבאה.

(23) להעיר דבשו"ע אדה"ז סרס"א קו"א סק"ג מחלק בין סמוך לחשיכה ממש דאף שלא קבלו הרי מקובל ועומד הוא מהר סיני, דביה"ש הוא בכלל התוספת בעל כרחו אף אם הוא יום. משא"כ לפנ"ז תלוי בקבלת האדם.

כשם שהזאב – הרי הוא הטורף
מלפניו ומלאחריו, כך ההוספה מחול
על הקודש היא באופן שהשבת עצמה
„טורפת“^{24*} מלפניה ומלאחריה²⁵.

[ויש לומר שגם פרט זה מודגש
בדרשת המכילתא, שבה נלמד דין זה
מ„זכור“ ו„שמור“ שהם מצות עשה²⁶
ומצות לא־תעשה מדאורייתא בשבת
עצמה. משא״כ לשיטת הגמרא –
שכולם נלמדין מיום הכיפורים –
הלימוד („מתחיל ומתענה מבעוד יום
כו״) הוא מ„ועניתם את נפשותיכם
בתשעה“, שבו מודגש שאין זה הזמן
של עיצומו של יום²⁷].

והטעם לכך שדין זה (לדעת
המכילתא) קיים בשבת דוקא ולא

מלפניה ומלאחריה וממילא אסור אז
האדם בעשיית מלאכה²⁴.

ה. וזהו חידוש המכילתא:

234

דין „מוסיפין מחול על הקודש“
לשיטת הברייתא (הש״ס) אינו אלא
ציווי על האדם – „כל מקום שנאמר
שבות מוסיפין מחול על הקודש“; זהו
דין בשביתת האדם – שעליו לשבות
ממלאכתו גם בחול הסמוך לקודש.

אבל לפי המכילתא יש בשבת
ענין עמוק יותר בתוספת, שהשבת
גופא מוסיפה מלפניה ומלאחריה; ודבר
זה מוסבר באמצעות המשל המובא
במכילתא „משל לזאב שהוא טורף
מלפניו ומלאחריו“:

(24*) עפ״ז יובן החידוש במשל זה על
המשלים הנ״ל הערה 20 (ועד״ז על הגירסא
לאב שהי' טרוד – הנ״ל הערה *8), כי שם
מדגישים הזהירות והחיוב על האדם, בנ״א
נזהרין, כהברייתא (וכההתחלה במדרש הגדול
שם „שצריך להוסיף מחול על הקודש“) וכי.

(25) להעיר מצפ״ע עה״ת פרשתנו עה״פ.
אבל מדבריו משמע שמדבר בזמן בין השמשות.
משא״כ המבואר בפנים.

(26) וראה גם המשך המכילתא שם: לקדשו
בברכה מקדשין על היין כו׳.

(27) ומה שגם לפי הפס״ד (רי״ף ורא״ש פ״ח
ס״ח) יומא שם. שו״ע אדה״ז (שם) כהברייתא, יש
קס״ד „(יכול) יהא ענוש כרת על התוספות כו״
– אולי י״ל, כי פשוט לשון הברייתא „הא כיצד
מתחיל ומתענה מבעוד יום“ משמע, שהתורה
כללו (בנוגע להחויב) בעיקר היום. אבל לאחר
שממעטינו עונש מ„עצם היום הזה“, מוכח שהוא
גדר וענין בפ״ע.

ולהעיר שבתו״כ (אמור שם) כל הלימוד „עצם
עצם“ (למעט תוס' מעונש ואזורה כו') הוא
בהמשך ללימוד תוס' מועניתם [משא״כ ביומא
שם ע״ב (וראה הה״מ ולח״מ לרמב״ם שם. ב״ח
טא״ח סתר״ד ד״ה „ומ״ש כאילו״. ובכ״מ)].

(24) ב' אופנים הראשונים דלעיל יש לומר
גם בסגנון אחר: תוספת שבת היא (לא רק מצוה
או איסור (מלאכה) על האדם*, כ״א גם) גדר
קדושה; אלא שבזה גופא יש ב' אופנים: אם
צריך לקבל ע״ע הקדושה, או שמאלי' חלה (וראה
הנהגמן בהערה 21).

אבל גם לאופן זה י״ל שיש חידוש באופן
הג' שבפנים. כי לב' אופנים הנ״ל אינו התפשטות
דקדושת שבת, כ״א דין תורה שיש קדושה (אם
ע״י קבלת האדם או ממילא) על זמן הסמוך
לשבת. משא״כ לאופן הג' שבפנים. וראה לקמן
הערה 31.

ולהעיר מצפ״ע לרמב״ם הל' שביתת עשור
פ״א ה״ו. שו״ת צפ״ע דווינסק ח״ב סוסל״ב.

(* כפשטות הלשון בשרע״ (או״ח סרס״א ס״ב.
ר״ס תרח), שצריך להוסיף מחול על הקודש,
וכן לשון אדה״ז (סרס״א ס״ד. ועד״ז ר״ס תרח)
„מצות עשה מן התורה להוסיף מחול על הקודש
באיסור עשיית מלאכה“ (וראה מג״א ושרע״ אדה״ז
סוסרס״א) – ע״פ הברייתא דיומא [ולהעיר מלשון
השרע״ סרס״א ס״ב (וכן אדה״ז שם ס״ה ובסתר״ח
ס״ג): רצה לעשותו כולו תוספות כו' (ולא –
קודש כו')].

תוספת שבת אינה אלא מצות עשה. והיינו, שאם עשה אדם מלאכה בזמן התוספת (לאחר קבלתו תוספת שבת, או אף ללא קבלה – בהתאם לשתי הסברות הנ"ל) לא עבר אלא על עשה³² – על המצוה ד"תשבתו", "שבתכם" – "כל מקום שנאמר שבות מוסיפין כו";

משא"כ לשיטת המכילתא שהשבת עצמה מתפשטת מלפניה ומלאחריה, נמצא שאיסור המלאכה בזמן התוספת שייך גם ללאו, "לא תעשה כל מלאכה"

ב(יוה"כ ו)ו"ט, הוא, שזהו בהתאם לחילוק הכללי שבין קדושת שבת לקדושת (יוה"כ ו)ו"ט: שבת מיקדשא וקיימא²⁸ – יש ביום זה קדושה בעצם מצד ה"חפצא" של השבת, ולכן גם תוספת השבת היא ענין הנובע מהחפצא (ואינו תלוי בגברא); משא"כ לגבי (יוה"כ ו)ו"ט – הרי "ישראל דקדשינהו לזמני"²⁹, וממילא גם תוספת (יוה"כ ו)ו"ט אינה ענין הנעשה מאליו, מצד החפצא של (יוה"כ ו)ו"ט, אלא זהו דין החל על הגברא.

235

ו. החילוק בלימוד הנ"ל בין המכילתא לגמרא נוגע להלכה – ומהנפק"מ ביניהם למעשה:

לשיטת הגמרא, החיוב להוסיף מחול על הקודש חיוב תתא הוא ב"כל מקום שנאמר שבות" – זהו ציווי תתא על האדם, ש"בכל מקום שנאמר שבות" יוסיף בשביתתו מחול על הקודש [ולכן דין "מוסיפין מחול על הקודש" ביוה"כ ובשבת וו"ט נלמד מכתוב תתא, לפי שציווי אחד הוא בכלולם]³⁰.

משא"כ לשיטת המכילתא, דין תוספת שבת הוא ענין בשבת, משא"כ תוספת (יוה"כ ו)ו"ט היא באופן אחר.

ונפקאמינה להלכה³¹: לשיטת הש"ס

(28) ביצה יז, א.

(29) ברכות מט, א.

(30) כ"ה דעת הרשב"ץ בזהר הרקיע עשין טז (הובא ברי"ף פערלא שם קצח, א ואילך). וגם להאופן דלעיל הערה 24, י"ל שהוא מצוה וקדושה אחת ביוה"כ שבת וו"ט, דכן הוא דין התורה דבכל זמן הסמוך לזמן קדוש נתוספה (אם ע"י קבלת האדם או שהתורה מוסיפה בע"כ) קדושה בזמן זה. וראה צפע"ג שבהערה 24. וראה הערה הבאה.

(31) לכאורה י"ל הנפק"מ בפועל: אם אפשר

לקיים מצוות השייכות ליום השבת כקידוש ואכילת שבת (וכיו"ב) בזמן התוס' (ראה גאונים הובאו ברשב"א ברכות כז, ב), ב"י לטאו"ח סו"ס רסז. ט"ז אר"ח סו"ס רצא וסו"ס תרסח. שו"ע אדה"ז סרס"ז ס"ג. ועוד). דלכאורה, לב' אופנים דלעיל שהוא חובת גברא בשביתת מלאכה (כפשטות לשון הש"ס) אינו שייך המצוות דיום השבת [ועד"ז לאופן הנ"ל הערה 24 והערה 30], משא"כ לחידוש המכילתא.

אבל מזה שנפסקה ההלכה בשו"ע אדה"ז כברייתא דיומא ומ"מ הובאה הדיעה שמותר לקדש ולקיים מצות סעודת שבת בזמן התוס' – מוכח, שאי"ז תלוי בפלוגתת הש"ס והמכילתא. ואולי יש לומר, דלפי הנ"ל הערה 24 שבתוס' יש גם גדר קדושה – דין התורה הוא שאפשר להאדם לקבל ע"ע קדושת שבת, או שהתורה הוסיפה בקדושת שבת (ודלא כנ"ל הערה הקודמת). וראה לקו"ש חיי"ט ע' 58-9. וש"נ.

(32) כן מוכח בפשטות ע"פ הברייתא דיומא, שלמדין מתשבתו שבתכם. וראה רי"ף פערלא שם. וצ"ע"ק מה שבר"ף ורא"ש שם ובשו"ע אדה"ז ר"ס תרח הביאו בהמשך להברייתא, י"כול יהא ענוש כרת על התוספות כו' ת"ל בעצם", ולא הביאו גם, י"כול כו' יהא מוזהר על תוספת מלאכה כו'.

ואולי כי לאחר שלמדין שאינו ענוש כרת מהלשון "בעצם היום הזה" (אמור כג, כט"ל) אי"צ לשלול גם אזהרה כי גם בזה נאמר (שם, כח) "לא תעשו בעצם היום הזה" (וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ב, אם לא ה' הכתוב מזהיר").

שישנו^{32*} מצד קדושת השבת³³.

אבל אי אפשר לפרש כן, כי בגמרא הודגש, כנ"ל, "כל מקום שנאמר שבות" – ומזה משמע, אשר:

(א) הוספה זו מחול על הקודש תוכנה שביתה ממלאכה, ולא חיוב "לקדשו" לזמן התוספת;

(ב) זהו ענין השוה ב"כל מקום", בשבת ביוה"כ וביו"ט – שלא כפי הנמצא ע"פ הנ"ל, שדין התוספת מחול על הקודש בשבת שונה מאשר ביוה"כ ויו"ט (– בשבת המצוה היא רק לקדש את זמן ההוספה, וביו"ט כל הענין אינו אלא חובת גברא);

(ג) ועיקר: הפוסקים (כולל השו"ע)³⁵ פסקו להלכה כהברייתא הנ"ל, "מצות עשה מן התורה להוסיף מחול על הקודש", ולא הוזכר בדבריהם שיש איסור ולא בעשיית מלאכה בזמן תוספת שבת בגלל היותו קדוש מצד עצמו – ומזה מוכח שלא ס"ל להגמרא כהמכילתא, ודין התוספת הוא (כפשטות הלשון בגמרא: "שבתות מנין") רק³⁶ גדר ודין בגברא³⁷.

שם (ד"ה יכול קרוב לטופו). ודלא כמו שהכריחו האחרונים מדבריו (חלקת יואב ורי"פ פערלא שם) דתוס' שבת היא דוקא בקבלה.

35) רי"ף ורא"ש יומא שם. אדה"ז סרס"א ס"ד ור"ס תרת. וראה ב"י או"ח סרס"א.

36) להעיר מבי' הענינים שמצינו בנוגע תוס' מחול על הקודש בשבת: בשר ודם שאינו יודע לא עתיו כו' הוא מוסיף כו' אבל הקב"ה כו' (בר" פ"י, ט. פרשי" בראשית ב, ב); ויהי ערב ויהי בקר יום הששי כו', זה שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקודש ובה נגמרה מלאכת העולם" (שם ספ"ט). מפסיקתא רבתי פכ"ג. וראה המשך הפסיקתא שם (וב"ר פ"י, ח). מפרשי המדרש והפסיקתא שם.

37) עפ"ז ימתק מה שבפוסקים וש"ע אדה"ז (הנ"ל הערה 10) בחרו הגירסא, שאתה שובת אתה מוסיף, ולא כבגמרא לפנינו. אבל להעיר,

ז. והנה, ע"פ הנ"ל דלא מפשינן פלוגתא, לכאורה היה צריך לומר שגם הגמרא סבירא ליה כהמכילתא שהשבת עצמה טורפת מלפניה ומלאחריה; ורק שבגמרא נוסף עוד לימוד, שבשבת יש גם מצוה וחיוב על האדם לקבל על עצמו הוספה מחול על הקודש.

ואע"פ שזהו דוחק, שהרי, כיון שזהו דין בשבת עצמה, שהשבת גופא "טורפת" – מה יוסיף בזה הגברא^{33*}? מכל מקום היה מקום להסביר שזהו על-דרך מה שמצינו בנוגע לשבת עצמה, שהיא מיקדשא וקיימא, ואעפ"כ יש מצוה "זכור את יום השבת לקדשו" – ועל-דרך-זה בנידון דידן: אע"פ שזמן תוספת שבת הוא זמן קדוש מעצמו, מכל מקום ישנו גם חיוב על האדם לקדש את הזמן³⁴ –

32*) וענין בפ"ע – היש עונש ואזהרה* בתוס' שבת וכו'. וראה מכילתא עה"פ (כ, יו"ד). ולהעיר מתורי' יומא פא, א ד"ה חד, ואכ"מ.

33) להעיר שמצינו ע"ז גם ע"י קבלת האדם – ראה קו"א (סרס"א סק"ג) דישנו קבלת עיצומו של יום (ולא תוספת). ואז אסור אף בשבותים (משא"כ בין השמשות, או כשקיבל תוס' שבת, עיי"ש). וראה צפע"ץ הל' שביתת עשור שם. וראה לקו"ש שם ע' 58.

33*) כי אין לומר שהגמרא בא ללמד שיש מצוה על האדם להוסיף מחול על הקודש – נוסף על הזמן שהשבת טורף מצ"ע ונתקדש בלעדו (ולהעיר מקו"א שבהערה 23), כמו שמוכרח לומר ד, הקודש" כולל גם ביהש"מ – כי כל הכתוב מדבר בהוספה על העיקר, ולא בהוספה על התוספת. 34) לכאורה י"ל שזוהי כוונת הריטב"א ר"ה

(* אין הכוונה האם יש בו איסור ל"ת ועונש (שהרי ע"פ ההסברה שבפנים לדעת המכילתא, פשוט שישנו) כ"א (כפירושו בש"ס בכיו"ב) האם מפורשים הם בתורה.

היינו שהעשה דוחה את הלאו^{39**} (או שזהו באופן של „הותרה“) – אלא הדבר שייך (גם) ללאו⁴⁰: בנוגע להקרבת הכבשים במקדש לא נאמר הלאו מלכתחילה [ולכן נאמרו שני הכתובים בדיבור אחד – העשה הוא תנאי בלאו]⁴¹.

התמיד גו'*, תמידים דיום השבת (ראה פסחים טו, סע"א שמאכן למדים דתמיד קרב בשבת).

39** להעיר מפ' הרמב"ן פרשתנו עה"פ: כי העושה מצות אדוניו כו' ולכן מ"ע גדולה ממל"ת כמו שהאבה גדולה מהיראה כי המקיים ועושה כו' ולכן אמרו דאתי עשה ודחי ל"ת. וראה אגה"ת רפ"א.

40 להעיר מביאור הצפע"נ בנוגע להקרבה בכמה ע"פ נביא – ראה בארוכה לקו"ש חי"ד (ע' 70, 74 ואילך), ושי"י. ואולי שייך (גם) להמבואר לקמן סעיף ט', ואכ"מ.

41 ולכאורה י"ל שזהו החידוש במכילתא על המבואר בש"ס: בנוגע לכלאים בציצית* למדין (יבמות ד, א ואילך. וראה פרש"י מנחות מ, רע"א) היתרו מפני שסמכו זל"ז, דבזה י"ל דהלאו קיים ונאמר בפ"ע ובא הכתוב לומר שמצות ציצית דחהו*. וכפשטות הלשון והסוגיא בש"ס דלמדין מכלאים בציצית דעשה דוחה ל"ת (ראה רמב"ן שם ד, ב ד"ה הא דקאמרין). ואפי' לדעת ר"ת (הובא ברמב"ן שם. תוס' מנחות מ, ב ד"ה תכלת. ועוד) הרי"ז הותרה.

ועד"ז י"ל החילוק בין המכילתא והש"ס בנוגע ליבום ותמיד (וראה מרכבת המשנה למכילתא כאן. ולהעיר מהאמונות והדעות להרס"ג (מאמר ג' פ"ט „הרביעית“). ובצפע"נ הל' שבת פ"ב ה"ב: לא ר"ל אם דחיי או הותרה רק לגבי חולה (שיש ב"ס) אין (כל ענין השבת). וצע"ק בר"נ גאון שם, שמפרש באופן הנ"ל כל הדין דעשה דוחה ל"ת דיבמות שם. וידוע השקו"ט במפרשים בכל הנ"ל. ואכ"מ.

(* ראה מרכבת המשנה למכילתא כאן, ואפשר לומר דאתי למשרי כלאים בציצית לרבנן ריש יבמות דף, ה' ע' שם").

** ראה גם ספרי דבי רב לספרי שם, שמהסמיכות – לא היינו אומרים כן.

ת. לפי ההסברה הנ"ל במכילתא תובן גם השייכות בין דרשה זו במכילתא לדרשות שלפני זה – „מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים שניהם בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אחיך יבמה יבוא עליה שניהם נאמרו בדיבור אחד, לא תלכש שעטנז וגדילים תעשה לך שניהם נאמרו בדיבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כן וכו'“:

בפירוש דברי המכילתא (בנוגע לענינים אשר „בדיבור אחד נאמרו“) כתבו מפרשים³⁸, שהחידוש בכך הוא, שבמקום שישנו לעשה אין הלאו קיים מלכתחילה. ולדוגמא: בהקרבת שני כבשים ביום השבת אין מלכתחילה שום חילול שבת; זהו כעין תנאי בלאו³⁹, שאינו חל כשישנו לעשה.

בסגנון אחר: הקרבת הכבשים ביום השבת אינה רק קיום העשה דקרבנות מוספים (ותמידים³⁹) דשבת בלבד –

בספרס"א ס"ד כתב אדה"ז „כ"מ שנאמר שבות מוסיפים כו'“.

38 תשובות מהר"ם אל אשקר סי' קב מר"ש ורב האי גאון. ר"ן גאון שבת קלג, א. הליכות עולם הובא בשירי קרבן ירושלמי שביעית שם. וראה יפה מראה לירושלמי נדרים שם. מרכבת המשנה למכילתא. ספרי דבי רב לספרי תצא שם. 39 כ"ה בר"נ גאון ובהליכות עולם שם. אבל בתשובות מהר"ם שם, „להודיע שבשעה שהותר זה נאסר זה וללמד שאין זה חילול שבת“ (וראה הלשון בשאר מפרשים הנ"ל הערה הקודמת). ולהעיר מפרש"י ברכות (כ, רע"א ד"ה שב ואל תעשה) כמת מצוה לכהן, „דהתם לאו כבוד הבריות הוא דדחי ל"ת זידה דמעיקרא כשנכתב ל"ת דטומאה לא על מת מצוה נכתב“. וראה תורת האדם להרמב"ן ענין הכהנים ד"ה „תורת כהנים“ בסופו.

39* כי מסתבר דזה שניהם בדבור אחד נאמרו הוא לא רק בנוגע להתחלת הענין מוספי יום השבת, כ"א גם בנוגע לסיום הענין, „על עולת

להאמר „בדיבור אחד“⁴⁴ דוקא, באופן בלתי רגיל, „מה שאי אפשר לאדם לומר כן“?

ומזה (שנאמרו „בדיבור אחד“) מוכח, אשר לא זו בלבד שהעשה הוא תנאי בלאו (ובמקום העשה לא נאמר הלאו מלכתחילה), אלא יתירה מזו: הלאו והעשה תוכן אחד להם⁴⁵, מאחר שקדושת השבת היא ענין אחד, המתבטא בכמה פרטים (כולל גם שלילת „מחלליה“: ההמנעות מחילול שבת מקדשת אותה), הנה גם ע"י הקרבת הכבשים מתקיים (שלילת) מחלליה כו'^{45*}; אם אין הקרבת קרבים בשבת, אין זאת רק שחסר כאן קיום מצות עשה דהקרבת מוספים (ותמידים)⁴⁶ בשבת, אלא זהו בגדר

ובהמשך לזה הובאה במכילתא^{41*} הדרשה „זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן שמוסיפין כו' משל לזאב כו' – דין תוספת שבת אינו (רק) דין בגברא, אלא הוא דין בשבת עצמה, שקדושתה מתפשטת „מלפניו ומלאחריו“⁴².

ט. בעומק יותר: בהבאת הדרשה „זכור מלפניו ושמור מלאחריו וכו'“ בהמשך לדרשה הנ"ל „שניהם בדיבור אחד נאמרו“ כוונת המכילתא ללמד עוד ענין בכך ש„הזאב טורף כו'“, ובהקדים:

לכאורה הפירוש הנ"ל בנוגע לענינים שבדיבור אחד נאמרו, עדיין אין בו ביאור מספיק; כדי להשמיענו את הלימוד הנ"ל, שהעשה הוא כעין תנאי בלא-תעשה, היה די שייאמרו הדברים בסמיכות זה לזה⁴³, כבכל תנאי; ולמה הוכרחו שני הציוויים

238

(44) לפי היפה מראה לירושלמי נדרים (פ"ג ה"ב) ש„נאמרו בדיבור אחד“ מלמד דלא תימא דאיתרי לגמרי*, במחללי מות יומת – דגם כהן המקריב בשבת חייב בחילול שבת בחולין, וערות אשת אחיו – הפוגע ביבתו לשם נוי כו' נשאר הלאו דאשת אח כו'. אבל בפשטות זה שנאמרו בדיבור אחד מלמד היתר (כמ"ש) רוב המפרשים).

(45) ועד"ז י"ל בענין הא' שם „זכור ושמור“, שזה שלמדן שכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה כו' „כניל, הוא כי „בדיבור אחד“ מלמד ששניהם ענין אחד.

(45*) להעיר משמור"ר הנ"ל הערה 7.
(46) להעיר ממחז"ל דקדושת שבת מוסיפה בקדושת קרבן תמיד שלו (זבחים צא, רע"א), ש"ל שכן הוא גם לאידך גיסא. ולהעיר מהזכרת שבת בתפלת שחרית דשבת דכנגד תמיד תקנוה. וראה זבחים שם: אטו שבת לתפלת מוספין אהני לתפלת מנחה לא אהני.

(* וכ"ה במדברת המשנה למכילתא. אלא שמפרש הפרטים באופן אחר קצת.

(41*) ראה גם משכיל לדוד בפרש"י פרשתנו עה"פ. ספרי דבי רב לספרי תצא שם.

(42) ע"פ הנ"ל אולי י"ל שגם ב' הדרשות שלאח"ז „תהא זוכרו מאחד בשבת כו' מתקנו לשם שבת, תהא מונה לשם שבת“ – הם בהמשך להסברא הנ"ל, שהוא מצד התפשטות דקדושת שבת בכל ימי השבוע (ולא רק חיוב גברא לחודא).

ולהעיר מערכי הכינויים (לבעל סה"ד) ע' זאב, שמביא מש"כ בית רענן בפ"י משל לזאב שבמכילתא (ויל"ש) הנ"ל – „משל אותו לזאב אפשר כי שבת חוטף ניצוצי קדושה שנבלעו בימות החול כו' – ומוסיף: וזה הענין כי מיום ד' נקרא קודם שבת שיבא וימשוך עד ג' לאחר השבת ומה"ט מבדילין על כוס עד יום ג'.

(43) וגם ע"פ המבואר לעיל הערה 41 – הרי אפשר ללמוד זה מאיזה לימוד שייאמר אצל הלאו (ראה פ"י שו"ת החוות יאיר (ס"י צה) בפרש"י ברכות שם).

ממנה (- יש בה אותה הקדושה של השבת עצמה) - גם תוספת השבת נכללת בנקודה האחת של המעט-לעת דשבת⁴⁹].

וגם ענין זה מרומז במשל הזאב הטורף מלפניו ומלאחריו: התוכן והחידוש כאן אינם רק שהזאב הוא הטורף מלפניו ומלאחריו (ולא אחרים הם שנותנים לו) - ובענינו (לגבי שבת), שההוספה נפעלת ע"י השבת גופא - אלא שאכילת הזאב היא באופן של „טורף ואוכל”⁵⁰, וממילא הרי הוא גם „טורף ואוכל - מלפניו ומלאחריו”; ועל-דרך-זה בשבת: גדר הקדושה דשבת כיים גם בהתוספת „מלפניו ומלאחריו”, וכן”ל.

יא. והנה, הצמח-צדק⁵¹ מקשר את „משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו” (שבדברי המכילתא הנ”ל) בנוגע לתוספת שבת, אל הפסוק⁵² „בנימין זאב יטרף”, המרמז, כדברי הגמרא⁵³, למזבח (שהוא בחלקו של

„מחלליה” - חילול שבת (ומזה מובן בשאר הענינים)⁴⁷.

י. ועפ”ז יש לומר, שבסמיכות הדרשות כאן כוונת המכילתא ללמדנו שעל-דרך-זה הוא בנוגע לענין שהשבת „טורף מלפניו ומלאחריו”: אין פירוש הדבר שבשבת ישנם שני דינים נפרדים - קדושת השבת שביום השבת עצמו, וה„טורף”, התפשטות הקדושה מלפניו ומלאחריו - אלא בשניהם זוהי אותה קדושת השבת; גדר קדושת השבת תוכנו קדושת יום השבת מעת לעת (כ”ד שעות) יחד עם הקדושה שלפניו ולאחריו.

[וי”ל הנפקא-מינה בין שני האופנים: א) אם אפשר לצאת ידי חובת קיום המצוות דיום השבת (קידוש היום וכו’) - בתוספת⁴⁸. ב) אם תמצוי לומר שהשבת היא נקודה אחת^{48*} - מסתבר, שלפי האופן הראשון צריך לומר שהדבר הוא רק בנוגע לעצם המעט-לעת דשבת, אבל תוספת שבת (שיש לה גדר בפני עצמו) אינה בכלל זה; ואילו לפי האופן השני, שתוספת שבת היא גדר בקדושת השבת וחלק

(49) וי”ל דנפק”מ קודם שנאמר הציווי „מחללי מות יומת” (שממנו למדין במכילתא תשא עה”פ, שלא יהו ישראל אומרין הואיל וחללנו מקצתה נחלל את כולה), דאז גם אם חללו רק תוס’ שבת הרי”ז בגדר דחללנו מקצתה” - ראה בהמובא במפענח צפונות שם. לקו”ש שם.

(50) תענית ת, א.

(51) אוה”ת פרשתנו ע’ תתקכו ואילך. תתקלב ואילך. וראה גם צפע”נ עה”ת ויגש ע’ קסה. ויחי ע’ קצא.

(52) ויחי מט, כז.

(53) זבחים נג, ב ואילך. ושם (נד, א): רב מתרגם באחסנתני’ יתבני מדבחא, לוי מתרגם באחסנתני’ יתבני מקדשא מקום מקודש לדמים. ובתיב”ע ויחי שם: ובאחסנתני’ יתבני בית מיקדשא. (וראה ת”א ות”י שם). וי”ל לפי דגם

(47) להעיר מפקו”נ שדוחה שבת להדיעה (יומא פה, ב. ר”ג במכילתא תשא לא, יג. טז) שלמדין ממשנ’ (תשא שם, טז), ושמררו בני ישראל את השבת” [וראה אוה”ח שם, יג: עוד ירמוז באומרנו את שבתותי לתת טעם למה אני אומר לך שתחלל שבת על החולה אין זה קרוי חילול אדרבה זה קרוי שמירת שבת]. אלא ששם נאמר „חלל עליו שבת אחת כדי כו”מ. משא”כ להמבואר בפנים. וראה לקו”ש חכ”ז ע’ 137 ואילך.

(48) ראה הערה 31.

(48*) ראה מפענח צפונות פ”ג ס”י. וש”נ. אבל שם דבשבת כל רגע הוי מציאות בפ”ע. וראה לקו”ש ח”ח (ע’ 50) ואילך) בפ”י המכילתא שבהערה הבאה.

המזבח" – "מקדש המזבח", "ללמדך דטעמא שלא ירד משום קדושת מזבח הוא"⁵⁹, ובלשון רש"י⁶⁰: "המזבח מקדש, אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו"⁶¹ ואין מורידין אותו".

פירוש: „אם עלה לא ירד“ אינו דין וחיוב במעשה ההקטרה, כלומר, שכיון שהעלו קרבן זה (על המזבח) חל עליו החיוב ד„לא ירד“; או יתר על כן – שיש חיוב להקטירו ע"ג המזבח,

ואף אין זאת שהמזבח מקדש לצד השלייה בלבד, שאסור להורידו⁶²,

אלא יתירה מזה – זהו דין במזבח: המזבח מקדש בקדושתו („חוטף“) גם את אשר (מצד עצמו) אין לו כל שייכות למזבח, וכיון שהדבר נעשה קדוש בקדושת מזבח, אזי ממילא „לא ירד“ ויש להקריבו ע"ג המזבח.

יב. אך כל זה אינו מספיק, שהרי: א) סוף-סוף הדין הנ"ל הוא דוקא „אם עלה (לא ירד)“, ואם כן אין זה בדומה ממש למה שנתבאר לעיל, שהדבר נעשה מעצמו; ב) לא מצאנו כאן את הענין של „טורף מלפניו ומלאחריו“; ג) ועיקר: ענין זה, שאפילו על דבר פסול

(טורף) – שהרי המזבח נקרא „זאב“⁵⁴, כדאיתא במדרש⁵⁵ „מה הזאב הזה חוטף כך היה המזבח חוטף את הקרבנות“.

כל ענינים אלו משתקפים גם בנגלה שבתורה. וע"פ הנ"ל יש לומר, שהחידוש בתוספת שבת המרומו במכילתא באמצעות המשל לזאב שטורף מלפניו ומלאחריו, יש דוגמתו גם במזבח:

כשם שהשבת טורפת מלפניה ומלאחריה – מזמן החול, שמצד עצמו אין הוא קדוש – על-דרך-זה הוא בנוגע לכך שהמזבח „חוטף את הקרבנות“, אשר גם קרבן פסול „אם עלה לא ירד“⁵⁶.

240

ויש לומר, שכשם שבנוגע לשבת נתחדש במכילתא במשל ל„זאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו“ שזהו גדר ודין בשבת גופא (וכנ"ל בארוכה) – על-דרך-זה גם בדמיון בין „מזבח חוטף“ ל„זאב הזה חוטף“ מודגש, ש„אם עלה לא ירד“ הוא דין במזבח גופא; וכמו שדרשו בגמרא⁵⁷ מהכתוב⁵⁸ „היא העולה על מוקדה) על

תוכן ענין המקדש הוא „בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות“ (רמב"ם ריש הל' בית הבחירה)*. וראה לקמן הערה 64.

54) זח"א רמז ב. ובערכי הכינויים שם (ועד"ז בצפע"פ פ' ויגש ופ' ויחי שם) מציינ: ובסוף סוכה לוקוס פרש"י זאב.

55) בר"פ צ"ט, ג.

56) זבחים פג, א ואילך. תו"כ צו ו, ב.

57) זבחים שם ע"ב (לדעת ר"י).

58) צו ו, ב.

59) לשון רש"י זבחים שם ד"ה מקדש מזבח. ולדעת ר"ג ש, כל הראוי למזבח (לא רק לאישים כדעת ר"י שם) אם עלה לא ירד, וכן לדעת ריה"ג שם – הרי כל הדין למדין מהכתוב (תצוה כט, לו) „כל הנוגע במזבח יקדש“.

60) זבחים שם, א (במשנה).

61) בגמ' שם (ע"ב) איתא „לחמו של מזבח רק לגבי אימורי קק"ל שהעלו לפני זריקת דמן. וכ"ה ברמב"ם (ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ג ה"ג. הי"ב). ואכ"מ.

62) ראה לשון רש"י תצוה שם: שעלה עליו קדשו המזבח להכשירו שלא ירד.

* וראה בכהנ"ל לקו"ש חט"ו ע' 447, ע' 457 ואילך.

רק ביום, כמו שדרשו⁶⁵ מן הכתוב „ביום צוותו“⁶⁶, ומכל מקום מצינו שהקטר חלבים ואברים מצותן כל הלילה⁶⁷ – „לאחריו“ דזמן „עליה השלם“⁶⁸ של עבודת המזבח, לאחר תמיד של בין הערביים; ועל־דרך־זה היא עבודת תרומת הדשן⁶⁹, שתוכנה אינו גמר עבודת היום, אלא התחלת עבודת היום⁷⁰ – „לפניו“.

ועפ"ז יש לומר, שהדמיון של המזבח לזאב הטורף מגלה שהקטר חלבים ואברים לאחריו (כל הלילה) ותרומת הדשן לפניו – הם גדר במזבח; המזבח טורף מלפניו ומלאחריו, כלומר, השלימות בענינו של המזבח [הקרבת הקרבנות על גביו במשך היום] תלויה בעבודה המוטלת עליו בזמן שלפניו ולאחריו במשך הלילה; ועל־דרך מ"ש מפרשים⁷¹ „חייבין להשאיר מן האברים והחלבים להקטיר בלילה לכבוד המקום כדי שלא יהא בטל המזבח לא ביום ולא בלילה“⁷².

(נושיות אחש"פ, מוצאי ש"פ אחרי תשל"ח)

- 65 מגילה כ, ב. תו"כ צו ז, לח. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות רפ"ד.
66 צו שם.
67 משנה מגילה שם. תו"כ שם ו, ב.
68 יומא לג, א. וש"נ.
69 משנה יומא כ, א.
70 ראה יומא כז, ב (וש"נ). תוד"ה איכא שם. תוד"ה אביי שם לג, א.
71 בכור שור ל צו ו, ב. ובק"א לתו"כ שם: ופירוש הפסוק היא העולה כו' שאע"פ שכל הקרבנות קרבין ביום העולה תהי' על המזבח כל הלילה כו' כדי שיהי' כל הלילה על המזבח.
72 וע"ז שמצינו קייץ המזבח גם בנוגע ליום (שבועות יב, א).

חלה קדושה אם עלה למזבח, אינו רק במזבח החיצון שהשווה לזאב – טורף, אלא גם במזבח הפנימי (ובכל כלי השרת)⁶³, ואדרבה – שם אף ישנו יתרון בדבר: „מזבח הפנימי מקדש פסולים בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו, אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו“.

יג. ויש לומר, שהביאור בכך נעוץ כמה שנאמר בפסוק זה גופא לגבי בנימין – „בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל“, אשר על כך אמרו במדרש (בהמשך להנ"ל „מה הזאב הזה חוטף כך היה המזבח חוטף את הקרבנות“) „בבקר יאכל עד את הכבש אחד תעשה בבקר ולערב יחלק שלל ואת הכבש השני תעשה בין הערביים“⁶⁴:

זמן עבודת הקרבנות במקדש הוא

241

63 רמב"ם הל' פסוה"ק שם הי"ח. וש"נ.
64 בת"א ותיב"ע ותי' נכללת הקרבת שני תמידים ב, בבקר יאכל עד. „ולערב יחלק שלל“ ת"א „יהו מפלגין מותר חולקהו משאר קודשיא“. ותיב"ע מוסיף „ואכלין גבר חולקי“ ולהעיר, שגם בנוגע להתמידים תרגמו „יהו מקרבין כהניא קרבניא“ (ת"א, ועד"ז בתיב"ע ות"י)*, ולא שהמזבח חוטף. וראה צפ"נ ויחי שם.

ולהעיר מאזה"ת שם, דמפרש בת"א שהענין דזאב יטרף הוא משל על השראת השכינה, ולא על אכילת המזבח שאוכל את הקרבנות, ש"הרי ע"ז נאמר אח"כ בבוקר יאכל עד דת"א על הקרבת התמידין כו“.

* וראה (בהשנינוס בין תיב"ע (ת"י) ות"א) לקו"ש שם (ע' 457) ובהערה 78 שם.

